

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Петриківський розпис - український декоративно-орнаментальний народний живопис, що виник на Дніпрівщині в селі Петриківка, звідки і походить назва цього виду мистецтва. У 2013 році петриківський розпис було включено до репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини людства ЮНЕСКО.

Метою навчальної програми гуртка петриківського розпису є розвиток образного мислення, індивідуальних творчих здібностей ініціативи та самостійності.

Основні завдання гуртка полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальної, що забезпечує навчання петриківського розпису, вмінню користуватись матеріалами та інструментами, що використовуються у розписі;

практичної, що сприяє оволодінню, навиками розпису на різноманітних поверхнях предметів;

творчої, що забезпечує формуванню здібностей дитини складати візерунки і перетворювати реальну форму квітки в декоративну;

соціальної, що сприяє вихованню шанобливого ставлення до декоративно-прикладного мистецтва.

Дана програма складена на основі програми "Петриківський розпис", яка рекомендована для використання в позашкільних навчальних закладах (лист ІМЗО від 27.03.2019 №22.1/12-Г-140; протокол засідання науково-методичної комісії з позашкільної освіти Науково-методичної ради з питань освіти МОН від 15.03.2019 №1) і адаптована для роботи з дітьми з особливими потребами

Програма передбачає один рік навчання - початковий рівень - 216 год. (6 годин на тиждень).

Програма гуртка "Петриківського розпису" розрахована на роботу з дітьми, що мають особливі потреби віком від 3 до 21 року.

Петриківський розпис - є найбільш доступним і зрозумілим для вихованців з вадами розумового розвитку. Він має значну цінність як для вирішення

навчальної, корекційно-розвивальної мети, так і для естетичного виховання дітей, розвитку елементів творчості в практичній роботі.

Змістом занять петриківського розпису є складання різних візерунків у смужці, квадраті, колі, призначених для оздоблення предметів побуту, а також оформлення святкових листівок, плакатів, запрошень та. ін. Вихованці опановують вміння гармонійно поєднувати кольори, ритмічно повторювати або чергувати елементи орнаменту.

Паралельно з практичною роботою на заняттях вихованці знайомляться з кращими зразками декоративно-прикладного мистецтва. Демонстрація творів народних майстрів дозволяє дітям зрозуміти красу виробів, доцільність використання їх у побуті.

Завдання з декоративного розпису повинні мати певну послідовність:

- малювання за допомогою шаблону;
- малювання орнаментів за готовими зразками;
- за даною схемою;
- з даних елементів.

Всі ці види декоративного малювання мають виконуватися з допомогою керівника і опорою на наочність. На початковому етапі необхідно систематично використовувати повний показ і розгорнуте пояснення.

Вихованці малюють спочатку орнаменти з геометричних елементів, чергуючи їх за формою, кольором, розміром. Потім приступають до малювання візерунків на основі декоративної переробки природних форм з поступовим ускладненням композиції. Під час малювання візерунків у смужці з рослинних або геометричних елементів потрібно розподілити смуги на рівні частини (за допомогою керівника гуртка).

Значну роль на заняттях має підготовча робота, під час якої діти порівнюють та диференціюють форму, колір, розмір, пропорції геометричних та рослинних елементів, що допомагає їм усвідомити побудову орнаменту.

Заняття декоративного розпису тісно пов'язані з уроками малювання з природи та тематичним малюванням, тому що вони формують технічні та образотворчі вміння вихованців.

Змістом занять малювання з натури є зображення різноманітних предметів, підібраних з урахуванням графічних можливостей вихованців.

Головна мета занять малювання з натури – це навчити дітей відтворювати в малюнку форму і елементи предметів, співвідношення ширини і висоти, частин і цілого.

Малюванню з натури на занятті обов'язково передують обстеження об'єкта зображення, визначення його форми, будови, кольору, розмірів та пропорцій окремих частин, просторових відношень зі словесним позначенням за допомогою керівника. Після всебічного аналізу предмета вихованці малюють його так, як вони бачать цей об'єкт.

Для того, щоб вихованці дотримувалися певної послідовності під час малювання з натури, керівнику необхідно на кожному занятті пояснювати і показувати закономірності побудови реальної форми предмета, визначати всі етапи його відтворення.

Змістом занять тематичного малювання є зображення явищ навколишнього середовища.

Заняття тематичного малювання значно сприяють розвитку мовленнєвої активності дітей. Для цього необхідно використовувати різноманітні прийоми:

- словесний опис об'єктів, які включено до малюнку;
- визначення послідовності роботи над малюнком;
- називання графічних дій в процесі ;
- рішення завдань композиційного характеру;
- порівняння малюнка з об'єктом зображення і частин малюнка між собою;
- розповідь про виконану роботу;
- оцінка робіт гуртківців.

Вихованці малюють олівцями і фарбами (за вибором вчителя, враховуючи індивідуальні і психофізичні можливості дітей).

Система оцінювання навчальних досягнень гуртківців ґрунтується винятково на позитивному ставленні до кожного вихованця, незалежно від його природних здібностей до образотворчої діяльності. Оцінюється не рівень

недоліків, а рівень досягнень гуртківця у порівнянні з його попередніми досягненнями.

У програмі передбачено індивідуальну роботу з вихованцями згідно положення про порядок організаційної роботи позашкільних закладів, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від, 11.08.2004.

Психологічні дослідження і практика показали, що для дітей із затримкою психічного розвитку характерні нестійкість уваги, труднощі у процесі сприйняття. Одні діти на заняттях діють імпульсивно, постійно відволікаючись, інші навпаки, проявляють інертність. Все це ускладнює виконання навчального завдання, поставленого на занятті і потребує більше часу для проведення заняття.

Заняття з петриківського розпису проводяться в єдиному блоці з заняттями по ознайомленню з навколишнім світом, з художньою літературою, конструюванням. Тому діти діляться на підгрупи і керівник працює з кожною підгрупою дітей по черзі.

ОРІЄНТОВНО - ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

I рік навчання

№ п/п	Назва тема	Кількість годин		
		теоретично	практично	усього
1	Вступне заняття	1	2	3
2	Малюнок з натури	2	16	18
3	Кольоросполучення. Спектор кольорів. Змішування кольорів.	1	10	11
4	Тематичне малювання	-	10	10
5	Перехідний мазок	3	27	30
6	Особливості петриківського розпису	3	42	45
7	Композиції петриківки	2	40	42
8	Квіткові композиції	1	23	24
9	Комахи у петриківському розписі.	1	11	12
10	Петриківський розпис на предметах ужитку.	1	11	12
11	Настінний розпис. Мальованки.	1	5	6
12	Підсумкове заняття	3	-	3
	Разом	19	197	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступне заняття (3 год.)

Теоретична частина. Знайомство з гуртківцями. Методично-організаційні питання.

Техніка безпеки та правила поведінки на уроках.

Практична частина Організація робочого місця. Знайомство з матеріалами для малювання.

2. Малювання з натури (18 год.)

Теоретична частина. "Лінія пішла гуляти свої сліди залишати":

- лінія (пряма, хвиляста, колюча, гостра);
- знайомство з лінійним малюнком, малюнком з натури;
- поняття лінія, як контур.

Практична частина. Тренувальні вправи. Послідовність виконання малюнка за схемою. Схеми побудови листя різної форми. Схеми побудови квітів. Схема побудови фруктів.

Малюємо фарбою: квіти, фрукти.

"Жива ляпка" (хто сховався в ляпці?). Розвиток фантазії, передача за допомогою ліній та плям своїх думок та почуттів. Діти працюють пензлем «кошачкою», пучкою пальця, піпеткою, соскою.

3. Кольоросполучення. Спектр кольорів. Змішування кольорів. (11 год.)

Теоретична частина. Кольорове коло. Колір. Відтінок. Контраст.

Практична частина. Змішування фарб. Основні та похідні кольори. Малювання композицій, що містять теплі та холодні кольори. Змішування спектральних кольорів, використовуючи кольорове коло.

4. Тематичне малювання (10 год.)

Практична частина. Малювання явищ природи: дощ, сніг, сонце, вітер. Поєднання їх з сюжетною картинкою.

5. Перехідний мазок (30 год.)

Теоретична частина. Техніка виконання перехідного мазка за кольоровим колом.

Практична частина. Листя виконане перехідним мазком (просте, складне). Квіти виконані перехідним мазком (прості, складні). Побудова простих композицій, виконаних перехідним мазком.

6. Особливості петриківського розпису (45 год.)

Теоретична частина. Матеріали та їх підготовка (гуашеві фарби, пензлі різних розмірів, "кошачка", палітра, папір, олівець, гумка, ємність для води, ганчірка, соска, піпетка.

Практична частина. Виконання мазка "зернятко" - звичайний мазок, вусик «зернятка» - мазок під кутом до вертикальної лінії. Малювання колосків мазком "зернятко" під гострим кутом до лінії. Малювання мазка «криве зернятко», малювання простих квітів різними видами мазка «зернятко».

7. Композиції петриківки (42 год.)

Теоретична частина. Традиційні композиції петриківського розпису, їх цілісність, послідовність, групування. Єдність змісту та форми.

Практична частина. Створення симетричних та асиметричних композицій в теплій та холодній гаммі кольорів, враховуючи при цьому пропорційність, контрастність, рівновагу.

8. Квіткові композиції (24 год.)

Теоретична частина. Традиційні різновиди квіткового українського орнаменту: рослинні, геометричні та змішані. Схеми побудови орнаменту, стилізація рослин для орнаменту.

Практична частина. Техніка розташування візерунків в композиції: стрічкова, бігунець, букет, килимок. Візерунок завжди вписується у форму предмета.

9. Комахи у петриківському розписі (12 год.)

Теоретична частина. Підбір комах для побудови композицій у петриківському розписі. В чому полягає відмінність замальовки від її декоративної форми.

Практична частина. Створення композицій з різними комахами, стилізація комах та створення композицій з ними. Перенесення композиції - ескізу на робочу поверхню предмета.

10. Пертиківський розпис на предметах ужитку (12 год.)

Теоретична частина. Розповідь про декоративне оздоблення предметів побуту. Його роль та значення в розвитку національної культури.

Практична частина. Малювання візерунку в колі (тарелі) та квадраті (серветки, кахлі) складання сласного візерунку, вписуванні його у вибрану форму.

11. Настінний розпис. Мальованки. (6 год.)

Теоретична частина. Розповідь про село Петриківка, що на Дніпрівщині. Розповідь про народних майстрів: Пелагея Гущенко, Надія Білокінь, Тетяна Пата та інші.

Практична частина. Створення мальованки за власним задумом використовуючи кошачку, тичок, звичайний пензель.

12. Підсумкове заняття (3 год)

Практична частина. Характеристика робіт кожного учня, узагальнення набутих знань та умінь, звітна виставка робіт.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- що таке петриківський розпис, його елементи;
- вимоги до композиції зображення на площині;
- основи кольорознавства;
- побудови композицій та види орнаментів;
- вимоги до просторових явищ (нижче-ближче, далі-вище, ближче-більше, далі-менше).

Гуртківці повинні вміти і застосовувати:

- малювати прості елементи, комбінувати їх та поєднувати у композиції;
- створювати власні стилізовані елементи;
- володіти прийомами роботи з фарбами та інструментами: звичайним пензлем, "кошачкою", тичком;

- розміщувати композицію відносно форми та зображувати її на вибраній поверхні.

Вихоанці мають набути досвіду:

- створення власних композицій;
- виконання композицій перехідним мазком;
- розпис на дерев'яній поверхні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Батухтіна О. Г. Формування елементів національної культури у дітей шостого року життя засобами української народної іграшки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Батухтіна Ольга Геннадіївна. К., 1999. 232 с.
2. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання / І. Д. Бех. - К. : ІЗМН, 1998. - 204 с.
3. Білоус О. Школа писанкарства : Учбово-методичний посібник / О.Білоус, Сташук : - К.: КПДЮ, 2000. - 28с.
4. Ворожейка О. М. 100 цікавих ідей для проведення уроку. - Х.:вид. Група «Основа», 2011. - 2 - геvid. перероб. -255с.
5. Дроздова А. Роль декоративно-ужиткового мистецтва у системі національного виховання молодого покоління /Алла Дроздова // Позашкілля. - 2012. - № 9(69). - С.36 (вкладка).
6. Дорошенко Т.Р. Изделия из керамики Харків " Фоліо " 2007 ст 165-168
7. Крутенко Н. Г. Розповіді про кераміку / Н. Г. Крутенко. - К.: Либідь, 2002. - 255с.
8. Кулибин Г. Н. Рисунок и основы композиции / Г. Н. Кулибин. - М.: Просвещение, 1988. - 237с.
9. Легенський Ю. Г. Від ремесла до творчості / Ю.Г Легенський. - Київ " Час " 19-90 - 67-69ст
10. Оптимізація виховного потенціалу позашкільного навчального закладу: колективна монографія / [Вербицький В.В., Литовченко О.В., Ковбасенко Л.І. та ін.]; за ред. О.В. Литовченко. - К. : Педагогічна думка, 2012. - 192 с.

11. Оптимізація виховного потенціалу позашкільного навчального закладу:

колективна монографія / [Вербицький В. В., Литовченко О. В.,

Ковбасенко Л. І. та ін.]; за ред. О. В. Литовченко. – К. : Педагогічна

думка, 2012. – 192 с.12

12. Стеченко О. Ф. Виготовлення плетених виробів / О. Ф. Стеченко. – К.:

Урожай, 1995. – 288с.

13. Станкевич М.Є. Українські витинанки Київ " наукова думка " 1986 ст 49-62

14. Філіпчук Г. Г. Проблеми етнокультури в змісті шкільної освіти / Г. Г.

Філіпчук // Педагогіка і психологія. – 1999. №4. С.52-58.